

790

06.05.2016, 9039/2016-OMP

UV#0614273571D6

9039/106

OMP NMI

UČENÁ SPOLEČNOST ČESKÉ REPUBLIKY

Národní 3, 110 00 Praha 1
Tel.: +420221 403 384
ucena.spol@kav.cas.cz • <http://www.learned.cz>

NM Monár - k věcem
+ dopis-odpověď

Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace
Úřad vlády České republiky
Nábřeží E. Beneše 4, 118 01 Praha 1

V Praze dne 4. května 2016

Vážený pane předsedo, vážená paní místopředsedkyně a vážení členové Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace,

jménem Biomedicínské sekce Učené společnosti ČR si dovoluji zaslat návrh na reformu grantového systému v oblasti Biomedicíny, kterou vypracoval profesor MUDr. V. Vonka, DrSc. Tento návrh byl v uvedené podobě opakovaně projednán a připomínkován členy sekce biologicko-medicínských věd. V uvedené podobě byl členy přítomnými na jednání schválen a nikdo z ostatních členů sekce, kteří s ním byli seznámeni písemně, nevznesl proti němu závažné námitky. Prosíme o posouzení tohoto návrhu a vyjádření Vašeho stanoviska.

Děkuji a těším se na Vaši odpověď.

Prof. MUDr. Helena Tlaskalová-Hogenová, DrSc.
předsedkyně sekce věd biologicko-medicínských
Učené společnosti ČR

UČENÁ SPOLEČNOST ČESKÉ REPUBLIKY

Národní 3, 110 00 Praha 1
Tel.: +420221 403 384
ucena.spol@kav.cas.cz • <http://www.learned.cz>

90391
1016

Návrhy na zlepšení činnosti grantových agentur v oblasti biomedicíny

I. ÚVOD

1. Vědecko-výzkumná činnost v oblasti biomedicíny v České republice trpí dvěma hlavními nedostatky. Jde o oddělování základního a aplikovaného výzkumu a o její tematickou roztržičnost. Tyto skutečnosti nepříznivě ovlivňují postavení české biomedicínské vědy ve světě. Intelektuální potenciál české vědecké obce je podstatně vyšší, než je její přínos. Je na čase, aby grantové agentury na tuto situaci reagovaly.
2. Současný světový vývoj v oblasti biomedicíny dosáhl úrovně, kdy žádný z hlavních úkolů lékařského výzkumu není možné řešit bez propojení základního a aplikovaného výzkumu. Metodologie molekulární biologie pronikla do všech oborů medicíny a její neuplatnění automaticky brzdí a deklasifikuje probíhající projekty.
3. Z výše uvedených důvodů by bylo správné, aby existovala pro biomedicínský výzkum jen jedna agentura. Zpřehlednilo by to činnost při udělování grantů, zabránilo dvojkoľejnosti, omezilo administrativu a zlevnilo provoz. Peněžní prostředky ušetřené za administrativní práce by se daly použít k podpoře vlastní vědecké činnosti.
4. Je třeba, aby členové grantových komisí a posuzovatelé projektů měli vysokou vědeckou úroveň.
5. Oddělení základního a aplikovaného výzkumu je zafixováno zákonem 130/2002 z roku 2002. Tento zákon nebere v potaz rozdílnosti mezi jednotlivými vědeckými disciplínami a zcela pomíjí specifika současného lékařského výzkumu. Zákon je třeba novelizovat tak, aby přestal pojímat vědeckou práci paušálně a umožnil vznik samostatné grantové agentury pro biomedicínský výzkum. Předložený návrh nepočítá se vznikem další grantové agentury, ale s proměnou současné AZV, jejíž provozní prostředky budou obohaceny vyčleněním části prostředků určených na lékařský výzkum GAČR.

II. NÁVRHY KONKRETNÍCH OPATŘENÍ

1. Grantové komise

A. Složení

Alespoň dvě třetiny členů grantových komisí by měli tvořit představitelé tzv. teoretické medicíny a biologického výzkumu. Měli by to být lidé vybraní nikoli podle toho, jaké postavení momentálně zastávají, ale podle výsledků své vlastní vědecké činnosti. Zbývající třetinu by měli tvořit vynikající kliničtí pracovníci, kteří svou předchozí vědeckou prací prokázali své velké teoretické vědomosti a zejména pak pochopení pro inovace ve svém oboru. Bylo by vhodné, aby je do jednotlivých komisí jmenovalo předsednictvo České lékařské akademie. Kritéria výběru členů jednotlivých oborových komisí by měla být věcí dohody mezi

špičkovými vědeckými pracovníky AV ČR, universit a výzkumných ústavů Ministerstva zdravotnictví a měla by být schválena Radou pro výzkum při vládě České republiky. Poradní hlasy by měly zaznít od Učené společnosti ČR a České lékařské akademie. Nezbytným předpokladem výběru by měla být vědecko-pedagogická hodnost docenta či profesora NEBO vědecká hodnost DrSc., které by byly doplněné alespoň jedním z dalších atributů

- (i) autorství nejméně 50 publikací v impaktovaných žurnálech oceněné Hirschovým indexem alespoň 10,
NEBO
- (ii) autorství alespoň 3 vědeckých monografií, které byly vysoce hodnoceny lékařsko-biologickou komunitou, a z nichž nejméně jedna byla vydána v posledních pěti letech,
NEBO
- (iii) členství v mezinárodních vědeckých výborech, jehož podmínkou byla předchozí úspěšná vědecká či vědecko-organizační činnost.

Při rozhodování o přidělování finančních prostředků by měla být dána přednost návrhům týkajících se řešení medicínských problémů, které jsou ve středu světového zájmu, anebo těm, jejichž vyřešení ve svých důsledcích významně zlepší úroveň českého zdravotnictví v oblasti, v níž došlo k vážnému zaostání.

Žadatelé o finanční podporu své výzkumné práce by neměli mít možnost předkládat své projekty do komisí, jimiž jsou sami členy.

B. Posuzovatelé návrhů

Při zachování již zavedeného panelového systému, který by asi mohl být mírně upraven, by měl být zachován i princip 4 oponentů. Přednostně by měli být vybráni vynikající zahraniční odborníci v daném oboru a na základě jejich vyjádření by se rozhodovalo o udělení grantu. K výběru by bylo vhodné použít systém SciVal firmy Elsevier, který se opírá o databázi Scopus. Z ní lze vybrat na základě klíčových slov možné zahraniční oponenty. Vzhledem k tomu, že není pravděpodobné, že všichni vyzvaní své pověření přijmou, budou k vypracování posudku přizváni i 2 čeští odborníci. Ti by měli být vybráni podle týchž zásad, jako členové oborových grantových komisí. K jejich závěrům bude přihlédnuto však jen tehdy, nedodají-li své posudky zahraniční oponenti, kteří již své pověření přijali. Při nesouhlasu mezi jednotlivými posudky, komise opře své závěry o hodnocení těch oponentů, kteří budou mít podle *Web of Science* nejvyšší vědeckou kvalifikaci.

C. Termíny podávání aplikací

Stojí za úvahu, zda se má dodržet současný způsob podávání návrhů projektů jedenkrát do roka. V zahraničí je běžné, že termínů je více. To dává možnost odmítnutému navrhovateli, aby svůj návrh inovoval na základě připomínek oponentů a znovu jej podal v nejbližším termínu. Tato zásada by měla být uplatněna i u nás.

2. Odstranění roztržičnosti našeho biomedicínského výzkumu

V současné době podporují grantové agentury velké množství malých projektů. Tak například bývalá Interní grantová agentura Ministerstva zdravotnictví podporovala paralelně odhadem více než 100 projektů. Popravdě nutno přiznat, že řada z nich přinesla prioritní poznatky publikovatelné v předních zahraničních žurnálech. Dopad na celosvětový medicínský pokrok je však malý. Současnou roztržičnost je třeba nahradit malým počtem tzv. VELKÝCH PROJEKTŮ, jejichž cílem je dosažení pokroku při řešení nejzávažnějších úkolů současné

světové medicíny. Příslušné náměty by měly být vytypovány komisí složenou z náměstka ministra zdravotnictví pro vědu a výzkum, ředitelů ústavů AV ČR, které se zabývají biomedicínským výzkumem, děkanů (či proděkanů pro vědu a výzkum) lékařských fakult, ředitelů výzkumných ústavů Ministerstva zdravotnictví, z předsedy a místopředsedy biomedicínské sekce Učené společnosti a předsedy a místopředsedy České lékařské akademie. Kromě toho by komise měla přihlídnout při výběru témat k potřebám našeho zdravotnictví, ale i k možnostem a tradicím vědecké práce u nás. Komise by se měla scházet jednou za dva až tři roky. Při svém jednání by měla posoudit plnění projektů a, v souvislosti s pokroky lékařské vědy, podle svého uvážení určit další témata, která budou podpořena v blízké budoucnosti. Jde zejména o rychle přibývajících poznatky o fungování lidského genomu, jejichž dopady nelze dlouhodobě spolehlivě předvídat.

Žádný z takových projektů nebude řešitelný malými skupinkami byť sebelépe kvalifikovaných vědeckých pracovníků. Podle současných představ bude pro jejich úspěšnou práci zapotřebí zřízení vědeckých týmů v řádu desítek osob, které budou reprezentovat různé vědecké disciplíny. Mezi nimi budou mimo jiné pracovníci, kteří ovládají metodologii molekulární biologie, statistici schopní matematického modelování a vysoce kvalifikovaní klinici. Klíčovou osobností bude vedoucí projektu. Měl by to být zkušený vědecký pracovník, s dokonalou znalostí tématu, vynikajícími výsledky své předchozí vědecké práce, velkými organizačními schopnostmi a prokázanou způsobilostí jednat s lidmi. V rámci daných mantinelů by měl umožnit maximální prostor pro iniciativu jednotlivých podskupin.

Naskýtá se otázka, co se současnými malými výzkumnými týmy, které se zabývají izolovanými problémy, s možným dopadem do medicínské praxe někdy v daleké budoucnosti. Pokud prokázaly a nadále prokazují kvalitní vědeckou aktivitu, bylo by nesprávné a neetické je rušit. Jejich další existence by mohla být řešena dvojím způsobem. Za prvé, podle povahy své činnosti by se mohly stát součástí velkých vědeckých týmů. Za druhé, pokud by její členové s takovým řešením nesouhlasili, anebo kdyby se to ukázalo z odborných důvodů nemožné, pak by jim mělo být umožněno pokračovat ve své práci avšak bez toho, že by bylo dovoleno rozšiřování a obnovování příslušných skupin.

3. Atypické granty

Před několika lety byl hostem Učené společnosti vynikající švédský vědec prof. Erling Norrby, bývalý generální tajemník Švédské akademie věd a dlouholetý člen komisí pro udílení Nobelových cen. (Nedávno mu udělila čestný doktorát Universita Karlova.) Před třemi lety napsal okouzlující knížku o udílení Nobelových cen a jejich nositelích. V ní se mimo jiné zabývá politikou udílení grantů. Na jednom místě se zmiňuje o tom, že by příslušné komise měly čas od času podpořit projekty, které vypadají jako „bláznivé“ (užívá slova „crazy“), máje na mysli projekty, které jsou v rozporu se současnými paradigmaty, ale které mají potenciál přinést do současného vědění něco zásadně nového. V historii vědy je řada příkladů, kdy k podobnému průlomu došlo. Nebylo by asi správné usilovně hledat mezi předkládanými návrhy něco podobného. Nicméně taková aplikace se může objevit. Kvalifikovaný člen panelu nebo posuzovatel může v nekonvenčním návrhu rozpoznat skvělé, původní myšlenky či dokonce prvky geniality, upozornit na ně členy komise, a přesvědčit je, že stojí za to originální nápad prověřit. Pro tento účel by měla být uchovávána určitá reserva, jejíž (asi časté) nevyužití by mohlo posloužit k financování projektů, které byly předchozím rozhodnutím grantových komisí zamítnuty, ale jejichž navrhovatelé předložili dobře podložené odvolání.

Prof. MUDr. Helena Tlaskalová-Hogenová, DrSc.

předsedkyně sekce věd biologicko-medicínských Učené společnosti ČR

